

ST.

19. sept. 1946
58. årgang
Nr. 37-38

ILAV

Liturgisk kunst

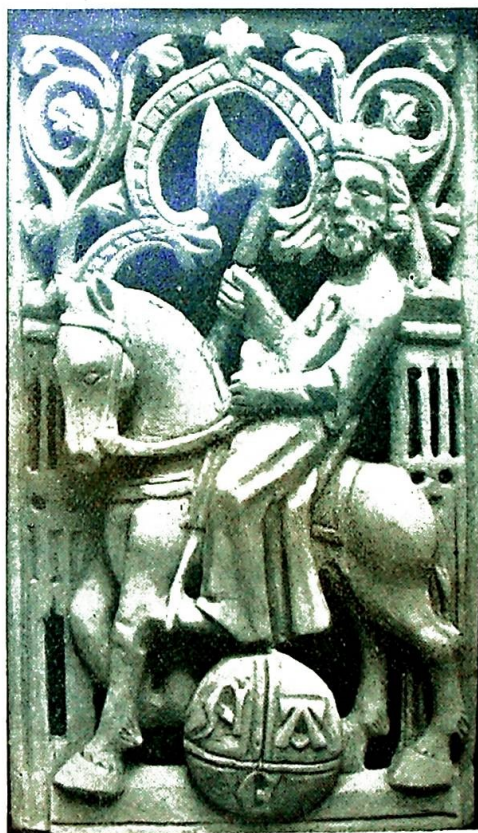
UTSYN:

Katolsk ungdom av i dag
i Østerrike

Katolske studenter
holder kongress

Bispestolen i Kyrkjubø
Den liturgiske utstillingen
i Oslo

Chartres
Hjemme og ute 40
øre

F
r
a
m
-
k
r
i
s
t
m
e
n
n
-
f
r
a
m

ling. For øvrig stiger disse tanker fram i sjelen hver gang vi står beundrende foran et kunstverk. All kunst bundet jo i inspirasjon og til syvende og sist en inspirasjon fra den Ånd som fyller jordkretsen med sin skapende makt. Det er inspirasjonen som setter kunstneren i stand til å gi livløse og materielle ting en røst, dvs. evnen til å åpenbare noe. I stein eller tre, i gull eller sølv, i linjer, former, farger og toner trer det da fram for oss, det som kunstneren med sin intuisjon har oppdaget og opplevd i naturen eller i sitt eget hjerte. Men det er en forskjell mellom kunst i alminnelighet og den liturgiske kunst. Her er det ikke bare kunstnerens personlige og frittskapende fantasi som virker. Her er kunsten bundet, nemlig bundet til Kirkens gudstjeneste og sakramenter. Dens oppgave er å anskueliggjøre Kirkens bønn, å vekke de kristnes tro for å få dem til inderligere å forene seg med den liturgiske handling. Den liturgiske kunst bundet altså i Kirkens felles tro og felles evighetslengsler.

Man kan være fristet til å spørre: mon ikke de kristne har altfor ringe tanker om det guddommelige og om sin egen sjel når de forbinder sitt religiøse liv med former og symboler, lånt fra den materielle verden? Er ikke Gud ånd? Og foregår ikke dette møte med Gud som heter bønn, i sjelens usynlige grunn?

Det er sant, vi føler oss ydmyket av vår avhengighet av den synlige verden. Vår åndelighet er ikke så sterk og rik at den er seg selv nok, den trenger den synlige verden. Pascal uttrykker det riktige forhold mellom det synlige og det usynlige i religionen med disse ord: «Det ville være overtro å vente hjelp bare av det utvortes, men ikke å ville forbinde det ytre med det indre, dette er hovmod.» Hovmodige vil vi ikke være, men likevel vil vi være stolte over at vår ånd makter å oppløfte det materielle til det åndelige plan og la synlige symboler harmonisk forbinde seg med sjelens bønn og lengsel etter Gud. Derfor er det noe oppløftende i den sakrale kunst.

Å vise det oppløftende i den liturgiske kunst, dette er ved siden av andre kulturelle hensikter meningen med denne liturgiske utstilling. Det er sant at den egentlige liturgiske utstilling er selve guds-tjenesten,

LITURGISK KUNST

Tale av pater Lutz O. P. ved åpningen av den liturgiske utstilling i Oslo 12. september.

Vi hørte nettopp en liturgisk melodi over disse bibelske ord Spiritus Domini replevit orbem terrarum — Herrens Ånd fyller hele jordkretsen og alt det den inneholder får en røst. Vi kunne ikke finne noen ord som passer bedre til åpningen av en liturgisk utstil-

VÅRE på søn- og helligdager KIRKER

Liturgisk
kalender:

OSLO

St. Olavs kirke, Akersvegen 1.
Soknepresten, telefon 14 161.

Fromesse kl. 8,15
Kl. 11 Høgmesse med preken.
Aftengudstjeneste kl. 19,00.

St. Hallvards kirke, Urtegt. 29.
Fransiskanerne, telefon 80 868.

Fromesse kl. 8,00
Høgmesse kl. 10,30
Aftengudstjeneste kl. 5.

St. Dominikus kirke, Neuberggt. 15.
Dominikanerne, telefon 42 324.

Fromesse kl. 8,15
Høgmesse kl. 10,30
Kl. 18 Aftengudstjeneste.

Jesu Hjerter kapell, Nyveien 17,
Stabekk.
Soknepresten, telefon 37 735.

Fromesse kl. 9,05
Høgmesse kl. 10,45
Aftengudstjeneste kl. 17,45.

Grefsen kapell, Gladsveg 23.
Prestegården, telefon 74 590.

Høgmesse kl. 9,30
Aftengudstjeneste kl. 17,00.

Vår Frue Villas kapell, Montebello,
Smestad.
Prestegården, telefon 58 121.

Høgmesse kl. 9,00
Aftengudstjenesten bortfaller i som-
mertiden.

ARENDAL:

St. Franciskus kirke, Tyholmen.
Soknepresten, telefon 2 209.

Fromesse kl. 8,00
Høgmesse 10,45
Aftengudstjenesten bortfaller i som-
mertiden.

BERGEN:

St. Paul kirke, Christiesgt. 16.
Soknepresten, telefon 15 410.

Fromesse kl. 8,00
Høgmesse kl. 10,30
Aftengudstjeneste kl. 18.

DRAMMEN:

St. Laurentius kirke, Cappelens
gate 1.
Soknepresten, telefon 2 019.

Fromesse kl. 8,30
Høgmesse kl. 10,30
Aftengudstjenesten bortfaller i som-
mertiden.

FREDRIKSTAD:

St. Birgitta kirke.
Soknepresten, telefon 1 438.

Fromesse kl. 8,00
Høgmesse kl. 10,30
Aftengudstjenesten bortfaller i som-
mertiden.

HALDEN:

St. Peter kirke, Kr. V.s plass 1.
Soknepresten, telefon 1 168.

Fromesse kl. 8,00
Høgmesse kl. 10,30
Aftengudstjenesten bortfaller i som-
mertiden.

HAMAR:

St. Torfinn kirke, Torvgaten 113.
Soknepresten, telefon 1 751.

Fromesse kl. 8,00
Høgmesse kl. 10,30
Aftengudstjeneste kl. 18.

HAUGESUND:

St. Josef kirke, Haraldsgt.
Soknepresten, telefon 3 195.

Fromesse kl. 8,30
Høymesse kl. 11,00
Aftengudstjenesten bortfaller i som-
mertiden.

HØNEFOSS:

St. Theresia kirke, Vesterntangen
Soknepresten, telefon 266.

Fromesse kl. 8,00
Høgmesse » 10,30
Aftengudstjenesten bortfaller i som-
mertiden.

KRISTIANSAND S.:

St. Ansgar kirke, Kirkegt. 3.
Soknepresten, telefon 4 225.

Fromesse kl. 8,00
Høgmesse » 10,30
Aftengudstjenesten bortfaller i som-
mertiden.

PORSGRUNN:

Vor Frue kirke, Sverresgt.
Soknepresten, telefon 644.

Fromesse kl. 8,00
Høgmesse » 10,30
Aftengudstjenesten bortfaller i som-
mertiden.

STAVANGER:

St. Svithun kirke, Dronningsgt. 8.
Soknepresten, telefon 25 534.

Fromesse kl. 8,00
Høymesse kl. 10,30
Aftengudstjenesten bortfaller i som-
mertiden.

Søndag 22. september: 15. søndag
etter pinse. Ep. Gal. 5, 25—26; 6,
1—10. Ev. Luk. 7, 11—16. — **Man-
dag:** Linus, pave og martyr † 90.
Tekla, jomfru og martyr.

Tirsdag: Maria, vernehelgen for
løskjøpte fanger.

Onsdag: Feriedag.

Torsdag: Kyprian og Justina,
martyrer.

Fredag: Kosmas og Damian, mar-
tyrer † 303.

Lørdag: Wenceslaus, martyr †
9366.

Søndag 29. september: 16. søndag
etter pinse. Mikael, erkeengel. Ep.
Efes. 3, 12—21. Ev. Luk. 14, 1—11.

Mandag: Hieronymus, bekjenner
og kirkelærer † 420.

Tirsdag: Remigius, biskop og be-
kjenner † 533.

Onsdag: Verneenglene.

Torsdag: Teresia av Jesusbarnet,
jomfru † 1897.

Fredag: Frans av Assisi, bekjen-
ner † 1226.

Lørdag: Dag i oktaven.

Søndag 6. oktober: 17. søndag
etter pinse.

SYLLING:

St. Hallvard kapell.

Presteboligen, telefon 9 028.

Høgmesse kl. 10,30
Aftengudstjeneste.

TØNSBERG:

St. Olavs kapell.

Soknepresten, telefon 2 238.

Fromesse kl. 8,00
Høgmesse kl. 10,30

UTSYN

Katolsk ungdom av i dag i Østerrike

Denne artikkel er utdrag av et brev som en ung katolsk stud. jur. i Wien, Wolfgang Schmitz, har sendt en av sine norske trosfeller som han traff sammen med i Freiburg i Sveits i sommer. Brevet gir et meget godt bilde av den katolske ungdoms stilling i Østerrike — i et senere brev skriver den samme unge student om den katolske ungdomspresse, og vi håper å kunne bringe også dette brevet i «St. Olav».

Med nazistenes maktovertakelse i Østerrike 1938 ble ikke bare alle katolske ungdomsforeninger oppløst, men i det hele tatt alle østerrikske ungdomsorganisasjoner.

Kjernen i denne katolske ungdommen som før var fordelt i de forskjellige forbund, samlet seg nå i sine menigheter. Og det skulle vise seg at i løpet av de følgende år skulle menigheten bli krystallisasjonspunktet i det religiøse liv. For det meste ble det geistlige tilsyn av ungdomsarbeidet overlatt til en kapellan. En slik tilsynsmann hadde overoppsynet med et større distrikt, og han igjen sto overfor en som hadde hele bispedømmets ungdomsarbeid under seg. På den annen side arbeidet de unge ved prestenes side. Ikk sjelden var initiativet til disse menighetsgrupper tatt av de unge selv, som meget godt visste i hvilken lei det gikk. Oftest var disse menighetsgruppene også gruppert etter alder ved siden av den selvfølgelige gruppering i gutter og jenter. Disse særgrupper hadde igjen sin egen leder.

hvor vi ser alle disse kirkelige kunstverker likesom i deres livsfunksjon og i deres sammenheng med de kristne mysterier. Men også her hvor det av sakyndig hold er blitt samlet et så stort antall av hellige kunstverker, virker disse oppløftende og vekker i sjelen en anelse om og en dragning til en høyere og bedre verden.

*

Og på fransk tilføyde pateren til de tilstedeværende medlemmer av corps diplomatique:

Arrangørene av denne liturgiske utstilling er glade over her å kunne hilse representantene for de allierte nasjoner. De legger stor vekt på at også andre land enn Norge er representert her. For den sakrale kunst er ikke uttrykk for et enkelt lands nasjonale ånd. Den åpenbarer tvert om de forskjelligste lands kunstneriske inspirasjoner der de tar sitt utspring i en høyere enhet. Den viser oss at det finnes et universelt og overnasjonalt samfunn hvori vi alle er borgere og brødre og kun kjenner én front: Kirken.

Det er meg derfor en glede å kunne be Deres eksellenser sammen med hennes kongelige høyhet bese det vi har kunnet samle her av liturgiske kunstgjenstander.

Etter evne og dyktighet fordelte både prest og leg de forskjellige oppgaver mellom seg.

Etter som det var tillatt for kirken bare å drive ren religiøs ungdomsoppdragelse (som erstatning for den forbudte religionsundervisning), støtte det katolske ungdomsarbeidet stadig på store vansker. En hadde nemlig innsett at et ungt menneske kan en bare i sin helhet føre til Kristus, og derfor strevde en etter å omfatte hele ungdomslivet. En ville naturligvis lengst mulig unngå tjeneste som Hitlerjugend, og et menneske må jo i sin ungdom vært med i sport, sang, lek, sysling med sine små hobbyer osv., hvis en engang vil bli en sunn og nyttig samfunnsborger.

En åltnomfattende kristendom med alter og kirke som midtpunkt, med en særskilt betoning av legmannsapostolatets oppgaver i kirken og evne til å skille det vesentlige fra det uvesentlige — det er fruktene av de vanskelige år, frukter som vi ikke gjerne slipper ut av hendene igjen.

Av den grunn har de østerrikske biskoper vedtatt ikke å gjenopprette de gamle forbund. Organisasjonsformen i det katolske ungdomsarbeidet er derfor fortsatt «die Pfarrjugend», menighetsgruppene, som i de forskjellige bispedømmene kan variere litt i sin form. Ungdommen i Wiens erkestift kaller seg f. eks. «Katholisches Jungvolk». Enhver døpt katolsk ungdom i menigheten hører naturlig med, og til alle tilstelninger blir alle uten unntak innbudt. Men enhetstanken hos Østerrikes katolske ungdom er likevel levende hos alle, og vi har i dag vår felles offentlige presse, som er ordnet etter lesernes oppgaver og alderstrin, ikke etter de forskjellige distrikter eller foreninger.

Nå vi har fått friheten tilbake kan vi ta fatt på arbeidet enda mer intensivt og i flere retninger. Arbeidets midtpunkt er ungdomsgudstjenesten. Videre har vi ungdomsfester, sammenkomster i hjemmene, valfarter, hjelp i menigheten osv. I kirkens bygninger og framfor alt i våre herlige klostre blir det opprettet ungdomsherberger. En særlig oppmerksomhet vier vi arbeidet på å holde vår østerrikske nasjonale kultur levende. Av meget viktig betydning i dag er utdanning av dyktige legfolk (ungdomsledere). Dette kan nå bli drevet planmessig.

Tallet på de aktive som i det første var nokså lite, har i krigs- og besettelsesårene vokst til en ganske anseelig mengde. I storbyen Wien er en deltaking av 4000—6000 gutter og jenter på en større ungdomsfest ikke noe ut over det alminnelige.

Ved siden av disse unge katolikkene som har sin virksomhet i menighetsgruppene, har vi også dem som ser sitt arbeid på andre felter som et apostolat, spesielt da i politiske ungdomslag. De katolske St. Georgs-speidere har sluttet seg sammen med de nøytrale speidere i «Pfadfinder Österreichs». For øvrig kan en si at en for tiden merker en stor motvilje mot enhver form for organisasjon, en motvilje som en kan føre tilbake til organisasjonsoverdrivingen i nasjonalismens hule former.

I det store og hele er utviklingen langt fra avsluttet. Både her og der blir det stadig gjort forsøk på noe nytt. I alle tilfeller er vi villig til å slå inn på enhver ny vei som kan føre til løsning av de oppgavene som enda venter på oss. Trass i de overlag vanskelige leveforholdene som vi har i dag, ser vi fremtiden i møte med godt mot, som det sømmer seg en ungdom, og da særlig en katolsk ungdom. De mange etterkrigsvanskene i fedre-

Katolske studenter holder kongress

I tiden mellom den 27. august og 5. september holdt den internasjonale katolske studentorganisasjon Pax Romana kongress i Sveits samtidig som den feiret sitt 25 års jubileum. Det var deltakere fra 41 nasjoner. De kirkelige og verdslige myndigheter i kantonen Fribourg viste den aller største interesse for kongressen, og Vatikanet sendte et lengere budskap til Pax Romanas ærespresident, Mgr. Charrière, biskopen av Lausanne, Geneve og Fribourg.

Danmark og Sverige hadde fire representanter hver og Norge tre: pastor Thorn, Helge Røstad og undertegnede. Katolske Studentlags formann var dessverre forhindret fra å reise. På grunn av den vanskelige valuta-situasjon var vårt opphold gratis og vi ble i det hele behandlet på en enestående forekommende måte.

Kongressen ble innledet med en studieuke i Estarayer, en idyllisk liten middelalderby ved Neuchatel-sjøen. (Hit fikk de enkelte land bare anledning til å sende et begrenset antall representanter.) Den fortsatte i universitetsbyen Fribourg. Universitetet hvor møtene foregikk, er et av de mest moderne i verden. Men ellers var også denne byen full av minnesmerker fra svundne tider.

Kongressen arbeidet dels i mindre utvalg med saker av mer intern natur. Den besluttet blant annet å oppta samarbeid med en ny verdensorganisasjon som ble stiftet like før kongressen: en organisasjon av katolikker med universitetsutdannelse. I påsken 1947 skal de to organisasjoner møtes i Roma. Kanskje vil en pavelig velsignelse innvie de nye lover og retningslinjer for katolske åndsarbeidere som skal utarbeides til den tid. Kongressen besluttet videre å fortsette samarbeidet med de store protestantiske og nøytrale hjelpeorganisasjoner for å lindre etterkrigstidens nød.

Men de fleste av kongressistene deltok bare i de store plenums møter og diskusjonsmøtene i forbindelse med disse. En kan vel si at kongressens motto var det franske ord: *engagement*. Den kristne er «med», er «engagert», han har forpliktelser overfor sine medmennesker: sosiale, nasjonale, internasjonale forpliktelser.

Den italienske monsignore Guano som vant alles hjer-

landet vårt vil visselig i den nærmeste tid sikre oss mot å bli fanget inn av papirkristendommens farer, slike farer som i et overveiende katolsk land alltid vil være til stede, hvis det ikke koster noe offer å vedkjenne seg Kristi kirke.

Med unge katolikker i alle land vil vi igjen tre i nærmere samband etter at vi i 8 lange år har vært skilt fra dem. Vi vil gjerne la andre få del i våre erfaringer og på det viset yte vår skjerv til forståelse mellom menneskene. Hvor skulle det kunne bli satt i verk om ikke blant den katolske ungdommen? Vi vil også stadig på nytt arbeide på å holde trosiveren oppe hos de katolske kristne som må leve langt fra kirken. Av den grunn hilser vi især sambandet med våre norske brødre og søstre. Våre opplevelser i de siste tidene har ganske sikkert mye til felles.

ter, pekte i et foredrag på det faktum at vi under krigen så mennesker gjøre en heltmodig, offervillig innsats for en sak de ofte ikke kjente, ja stundom en sak de ikke trodde på. Menneskets evne til å engagere seg er enorm. Det gjelder bare at det skjer til gode for en sak vi vet er rett. I dag gjelder det kanskje først og fremst å engagere seg i krigen mot krigen. Vi må gjøre alt som står i vår makt for å skape fred i verden. Pax Romanas åndelige veileder l'abbé Gremaud var også en dag i en dypt beveget tale inn på dette emne. Han pekte på at den kristne nestekjærlighet ikke kjenner grenser av noen art. Han uttalte sin uendelige sorg over at det var mennesker idag — også katolikker — som mente at en ny krig må til for å rense verden for motstanderideer. Han illustrerte denne oppfatningen med et ord fra Lukas-evangeliet. Jakob og Johannes spurte Herren om de skulle la ild falle ned fra himmelen og fortære de samaritanbyene som ikke ville ta imot ham. Svaret lød som bekjent: **Dere vet ikke hvilken ånd dere er av.**

Det sosiale engagement var også meget fremme på kongressen. Det ble holdt en rekke foredrag om demokrati og kristendom. Men dessuten kom det gang på gang fra tale- og prekestol inntrengende appeller om å minnes det ansvar den kristne har for alle sine medmennesker, også for samfunnets ulykkelige. Gripende var biskop Charrière's preken under en pontifikalmesse. Den varte bare ti minutter eller et kvarter. Men i løpet av de minuttene fikk biskopen — med utgangspunkt i messen St. Peter i lenker — gjort det klart at vår tids katolikker legger kirkens overhyrde i lenker ved å stå kalde og uvirksomme overfor de brennende budskap han stadig sender ut for å vekke de troendes ansvarfølelse overfor sine medmennesker. Den som har fått en rikere utrustning, tilføyde biskopen, påtar seg et særlig tungt ansvar når han, slik som det ofte skjer i dag, ikke tør utdype sin kristne lære så meget at han skjønner sine plikter overfor den sårede verden. Sosial rettferdighet — understreket Mgr. Guano i sin tale — er også en side av den kristne rettferdighet.

Også på et tredje område ble vårt ansvar trukket fram. Det er en forargelse for alle ikke-katolikker, hevdet Mgr. Charrière, at det er bortimot 400 millioner katolikker i en verden som er så lite preget av kristen samhold. Holder katolikkene sammen innbyrdes? Pax Romanas administrerende sekretær, Rudi Salat, som skulle gå av, ga oss sitt åndelige testament i en tale som kanskje var kongressens mest gripende. Det han bad oss ta vare på, er noe som vår tids katolikker etter hans mening i forferdende liten grad eier: sans for Kirkens universalitet på tvers av alle landegrenser, kjærlighet og medlidenhet med kjempende og lidende trosfeller i alle fem verdensdeler, evne til å løfte blikket og hjertet over den katolske horisont og å omsette i prosaisk praksis de ord som vi synger hver søndag, tilsynelatende så rørte: **unam, sanctam, catholicam...**

Det var en opplevelse å ferdes i et virkelig katolsk miljø mellom studenter fra alle verdenshjørner, menn

Bispestolen i Kyrkjubø

Det er jo nå avstemning på Færøyane om de skal vedbli å stå under dansk styre eller bli selvstendige. Apropos dette kan det ha sin interesse å friske opp de dype spor som den gamle bispestol i Kirkjubø satte i moderlandet Norges historie, hvortil den var så nøye knyttet at den var et ledd i den norske kirkeenhet som hørende under erkebispestolen i Nidaros. Vi kan jo i den forbindelse bare nevne et navn som Sverre Sigurdsson —

Imidlertid finnes det ikke en pålitelig og fullstendig historisk bisperekke for Færøyane. Den norske historiker Peder Claussøn og færøyskildrerer Lucas Debes (prest på Færøyane i det 17. århundre) har vel begge en færøysk bisperekke, men den historiske nøyaktighet kan imidlertid ikke sies å ha vært disse to herrers sterke side. Supplert med islandske analer og andre historiske kilder, baner deres opptegnelser likevel vei for en noenlunde sammenhengende historisk rekkefølge.

Pilegrimskongen Sigurd Jørsalfar gjør Færøyane til et eget bispedømme i begynnelsen av sin regjeringstid (årstallet kan visst ikke fastsettes) og beskikker som første mann til kallet en nordmann ved navn Gudmund. (Personen er dog uklar, og noen historikere vil ha øyenes første bisp til å være tysker og til å hete Reinhard.) Så langt den historiske viten rekker, var samtlige Gudmunds ettermenn på bispestolen i Kirkjubø nordmenn.

Fra først av sto Færøyenes biskop under erkebiskopen i Lund, men da Norge får sitt eget erkesete i Nidaros, henlegges Færøyene under dette. Historien vet å berette om at de færøyske bispers sate over havet, når viktige kirkelige forhandlinger fant sted hos erkebiskopen, og annet av betydning var i gjære. Således forteller den

og kvinner med forskjellig hudfarge og forskjellig temperament, men med samme tro og samme idealer. Men især var det en opplevelse å merke hvor levende aktuell kirkens lære følte for ungdomseliter fra en rekke mer eller mindre katolske land, — hvor alvorlig de tok sitt ansvar for sine medmennesker — trosfeller og motstandere — alle som lider under det moderne samfunns urettferdighet eller det moderne åndslivs, den moderne sivilisasjons skavanker. —

En natt dro kongressen på pilgrimstog til mirakelkirken Notre Dame de Bourgillon noen kilometers vei utenfor Fribourg. Veien buktet seg oppover en bratt skråning i sydlandsk mørke og hundrevis av brennende vokslys formet en ildslange i langsom bevegelse inn i natten. Fribourgs mektige gotiske katedral lå i flombelysning bak oss og under oss. Vi passerte en gyngende hengebro (som bare tålte oss i porsjoner) i svimlende høyder over la Sarine, byens skummende elv.

Notre Dame de Bourgillon var fullstendig tapetsert med ex voto-inskrifter, et halvt tusen i tallet, — taknemnlige hilsener fra mennesker i fjern og nær tid som mente at en plutselig helbredelse eller en annen usedvanlig lykke skyldtes hjelp fra kirkens mektige beskytterinne. I disse omgivelser holdt l'abbé Gremaud en preken om henne som han alltid viet kongressen viktigste interne arbeidsmøter til med ordene: *Sedes sapientiae, ora pro nobis.*

at bisp Orm fra Færøyene var til stede på konsiliet i Lund i 1139, Halgeir på rådsforsamlingen i Oslo 1392 og Jøns ved kong Christian I's kroning i Nidaros 1453. I Nidaros hadde de færøyske bispers sete på kirkeforsamlingene og stemmerett i likhet med de norske, og ofte støter vi på et intimt samarbeid og vennskap mellom bispene i Kyrkjubø og deres foresatte i Nidaros og bispene i Bjørgvin.

Til bispestolen i Kirkjubø ble der tidlig knyttet en presteskole for Færøyene, hvor unge færøyinger fikk sin geistlige utdanning. Hvor stor betydning denne skole hadde for bevarelsen av det færøyske språk og annen eiendommelighet trenger ingen kommentar, når en ser det i lys av senere tiders innrykk av danske prester. I presteskolen i Kirkjubø gikk Sverre Sigurdsson, og der fikk han en lærdom som gjorde hans navn berømt, og i kraft av hvilken han «talte Roma midt imot». Fra Kirkjubø tok han med seg til Norge navnet Sverre prest, og presteskolen i Kirkjubø vil gjennom ham til alle tider være kjent. Bisp som fostret og opplærte Sverre, het Roar, og han var svoger til Gunhild, kong Sigurd Munds frille og Sverres mor.

Over alle de navn som knytter seg til bispestolen i Kirkjubø, lyser Erlends navn (sist i det 12. og først i det 13. århundre). Han har reist seg en bauta i Kirkjubø, som har gjort hans navn udødelig. Denne bauta er domkirken, som det dessverre ikke lyktes ham å fullføre. Som noe av det ypperste av gotikk fra denne tid regnes Erlends katedral å være, og professor Meyer fra Trondheim har funnet ut, at den er en tro utgave av koret i Stavanger domkirke. Når vi vet, at Stavanger og Færøyenes bispedømmer ble opprettet av Sigurd Jørsalfar og at domkirkene hører til samme tidsperiode, er forklaringen liketil.

For å få domkirken reist, utskrev bisp Erlend store skatter. Dette førte til at Søndenfjordsmennene (fra de sørlige øyer) gjorde opprør mot bispene, som med sine tro Nordenfjordsmenn møtte opprørerne i en dal på Sørstremøy. Bispene seiret, men så blodig var slaget at ettertiden ga denne dal navnet Mannafellsdalur (Mannefallsdalen). Søndenfjordsmennene ga dog ikke tapt, og mens bispene er i Bergen, nytter de leiligheten til å sette ild på bispegården. Den innskrift som ble funnet i Erlends grav, forteller at han samtidig som bispegården ble stukket i brann, hadde et syn i Bergen, som avfødte hos ham utbruddet: «I dette øyeblikk lider den færøyske kirke en stor krenkelse.» Bisp Erlend ble Færøyenes skytshelgen, og han døde i Bergen i 1308.

Etter Erlends død står bispestolen ledig noen år. Grunnen dertil er uenighet mellom erkebisp Jørund og Bjørgvinbispene Arne om bispevalget. Erkebispene har valgt Lodin til biskop på Færøyene, men Bjørgvinbispene setter seg imot valget og hevder at det er domkapitlet i Bjørgvin som skal velge de færøyske bispene. Med erkebiskop Nikolaus av Upsala som voldgiftsmann blegges striden på kirkeforsamlingen i Vienna 1312. Nidarosbispens valg stadfestes, og Lodin blir biskop i Kirkjubø. Han omkom på sjøen fire år etter.

Da herredagen i København i 1536 vedtar den evangeliske lære også for Færøyene, blir øyenes siste katolske

Den liturgiske utstilling i Oslo

Da utstillingskomiteen med sogneprest Sund i spissen mottok h.s. kgl. høyhet kronprinsesse Märtha med hoffdame fru Østgaard og flere representanter for det herværende corps diplomatique til åpningshøytideligheten i Kunstindustrimuseet 12. september, lå det et stort arbeid bak. Med den fungerende sekretær, pastor Hansteen Knudsen som primus motor hadde en i månedsvis holdt på med forberedelsene, som i underdirektør dr. Engelstad fant en interessert og forståelsesfull medarbeider. Takket være hans interesse fikk en overlatt to store saler i Kunstindustrimuseet hvilket ikke alene betydde ideelle lokaler, men også representerte en sakkyndig garanti for utstillingens kunstneriske kvalitet. Sammen med arkitekt Bjerke og pater Vanneufville — hvis dyktige innsats på dette område en har i taknemmelig erindring fra forrige utstilling — ledet han ordningen av de mange forskjellige gjenstander, slik at utstillingen nå framtrer som et representativt uttrykk for katolsk kirkekunst i det siste hundre år.

Komiteen har ved sin sekretær utsendt en orientering som vi her gjengir, da den har interesse også for alle de som bor utenfor Oslo og kanskje ikke får anledning til å besøke utstillingen. I denne orientering skriver pastor Hansteen Knudsen:

«LITURGISK UTSTILLING lyder kanskje fremmed for den store del av det norske publikum. Selv om begrepet liturgi — avledet av det greske ord leitourgia = regel — og liturgien er minst like gammel som kristendommen selv, har den ikke til alle kristne tider på samme måte og i like grad vært knyttet til gudstjenesten. Opprinnelig var liturgien knyttet til den faste teksten i nattverden, som senere formet seg til det vi i dag kaller messe. Men etter hvert kom den til å omfatte alle gudstjenester, og kan i alminnelighet defineres som en autoritativ, hevdvunnen offentlig kultusform.

biskop Aamund Olafsson avsatt. Og da fikk dansken herredømme på Færøylene.

Ved reformasjonens innførelse blir Jens Riber beskikket til biskop (superintendent) på Færøylene; men sjørøvere som på den tid ofte herjet landet, fór så slem med bispen, at han av den grunn ble forflyttet til Stavanger i 1557. Jens Riber ble den første og eneste superintendent og den siste biskop på Færøylene. Bispestolen i Kirkjubø blir nedlagt og biskopen erstattet av en prost, som først sto under Bergens og siden under Sjællands biskop. Øyenes første prest var nordmannen Heine, som fikk tilnavnet Havreki (den av havet ilanddrevne), fordi han skibbrudnen drev i land på Færøylene. Han var far til vår berømmelige Magnus Heinason.

Til slutt kan tilføyes at siden 1931 har katolske prester virket i Færøyenes største by Thorshavn, hvor Vor Frue kirke ble vigslet i 1933. Prestene støttes i sin gjerning av Fransiskanersøstre som har skole, barnehage og et meget søkt husholdningsinstitutt samme sted.

Tidsmessig viser den liturgi som har vært bestemmende for kirkekunsten som her framlegges for publikum, tilbake til den apostoliske tiden. Dette er naturlig, da læren, som liturgien etter sin oppgave både skjuler i seg og framstiller, er apostolisk. Og likesom læren så er også liturgien etter sitt vesen og streben uniform. Likevel har den alltid levnet rom for påvirkning av de forskjellige språkgrupper, skikker og geografiske særkrav. Således er der allerede i de første kristne århundre oppstått en orientalsk liturgi med de aleksandrinske, antiokiske og senere bysantinske patriarkater sen sentra, og en vestersk liturgi med det romersk-apostoliske primat som sentrum. Men i utformingen har naturligvis Jerusalem som det egentlige kristne pietetssentrum og Rom med apostelgravene og Petri Stol hatt gjensidig innflytelse på hverandre og blitt bestemmende for de felles prinsipper i liturgien. Innenfor den vesterlandske liturgi møter vi atter en del avgrensinger, historisk betegnet som den gallikanske, mozarabiske, keltiske, ambrosianske og romerske liturgi. Den siste har etter hvert fortrent de øvrige, og etterat pave Pius V fastla den romersk-katolske (latinske) liturgi i annen halvdel av det 16. århundre, har denne rådet hele den vesterlandske gudstjenesteform innen Kirken, bare med unntak av byene Milano og Toledo, der henholdsvis den ambrosianske og mozarabiske til en viss grad er blitt bevart til den dag i dag.

Når det gjelder Norge, så har Kirken her siden Hellig Olav kristnet landet i det ellefte århundre, holdt seg til den romerske liturgi som kom via England, inntil Reformasjonen brakte sine endringer. Da den katolske kirke for vel hundre år siden (1843) atter fikk hjemstavn i Norge, var dens liturgi allerede gift: Den overtok den vesterlandske liturgi i den form som forelå fastlagt av Rom. Men tradisjonen tro og innenfor den kunstneriske frihet som er til stede, lot den seg ganske naturlig inspirere av tanken på alt det som i århundrene siden Reformasjonen har samlet seg i våre og danske museer av katolsk, norskpreget kirkekunst.

Det som bærer og rettferdiggjør den utstilling som her er arrangert — som en forsøkt jubileumsutstilling for den katolske kirkes gjenopptatte virke i landet vårt — er imidlertid ikke museumsgjenstander. Det er alt sammen et utvalg av kirkekunst som brukes i de norske katolske gudshus i dag. Størstedelen er riktignok utført utenfor Norges grenser, men for Norge. Det er jo ikke mer enn rimelig at en har måttet gå denne vegen da kravene var så umiddelbare. Men en kan allerede glede seg over å se en katolsk kirkekunst her hjemme tone fram etter norsk smak og tradisjon. Som de ypperste prøver på dette kan nevnes dronning Josephines håndbroderte golvteppe som i henved hundre år har prydet koret i St. Olavskirken på de store høytidsdager, Helen Endresens høyt vurderte alterduk i hedebosem og Elisabeth Nylunds praktfulle gotiske messehaker etter egen tegning. Også kirkesølvet teller norske ytelser av klasse.

Som alle andre utstillinger har også «Liturgisk utstilling 1946» sitt mål. Fellesmålet for både arrangørene og Kunstindustrimuseet, som lancerer den, har vært å bidra til å øke det norske publikums interesse og sans for kirkekunsten. Det reduserer på ingen måte helheten at begge parter har hatt sine særlige mål med denne paraden av katolske messeklær og hellige kar. Det primære for Kunstindustrimuseet har vært å lancere disse tingene for å fremme og forme en egen norsk kirkekunst av i dag. Og for å finne fram til en tidsbetonet stil, må en kjenne til hva som ligger forut både av materiale og av de motiver og forhold som har virket bestemmende på stilartene. En har derfor — vel å merke på bekostning av de rent liturgiske hensyn i sammensetningen — forsøkt å finne en historisk utvikling og linje også i det materiale som forelå. Det er ikke alltid like lett, men en mener å kunne skjelne mellom og avgrense tre stilperioder i det hundreåret vi har bak oss. Den første kan plasseres omkring midten av forrige århundre. Den annen strekker seg herfra, over hundreårsskiftet og inn i vårt eget århundre. Til sist kommer den moderne perioden, som offisielt innledes ved den «liturgiske bevegelse» anerkjennelse av Rom i 1928. Av naturlige grunner er det denne perioden som representerer tyngden av den katolske kirkekunst som er i bruk i Norge i dag.

Fra katolsk hold har det vært av primær betydning ved utstillingsarrangementet å få viet det nasjonale innslaget sin

oppmerksomhet. En har villet uteske sakkyndig og populær kritikk for på grunnlag av denne å kunne arbeide videre med sikrere stilistisk hånd der det nok hittil ofte har vært famlet. Med hevd i historien vår gjelder det nemlig å gi tilbørlig rom for norskheten i den liturgiske kunsten med et nasjonalt innslag så sterkt at det ikke krenker de dogmatisk betingede og ellers fastlagte lover i liturgien. En vil kunne se at vældige muligheter foreligger og at tumleplassen for kunstneren spenner vidt selv om den hviler på det absolutte.

Omtrentlig uttrykt kunne en si at i grunnen streber både arrangørene og Kunstindustrimuseet i dette tilfelle mot samme mål, bare ad forskjellige veier.

At utstillingen er blitt til virkelighet, skyldes i første rekke de kirker, kapeller og privatpersoner som har stillet utstillingsmaterialet til disposisjon. Men det skyldes i ikke mindre grad den interesse og forståelse som er utgått fra Kunstindustrimuseets ledelse. Det har vært av avgjørende betydning for utstillingens ramme og ytre effekt at den har kunnet finne sted nettopp i Kunstindustrimuseet. Og det har selvsagt styrket helhetskvaliteten at ledelsen ikke bare har vært med å ta ut de enkelte gjenstander, men også tatt del i utformingen av selve helhetsbildet. For denne spontane vilje og støtte uttrykker arrangørene sin varmeste takk. Den gjelder også en rekke av Kunstindustrimuseets øvrige personale.»

Utstillingens åpningshøytidelighet fant som sagt sted torsdag 12. september. En fyldig representasjon av den herværende geistlighet og de forskjellige søsterkongregasjoner samt en del prominente medlemmer av de katolske menigheter her hadde tatt oppstilling i Kunstindustrimuseets forhall sammen med museets direktører, pressen og de uunngåelige fotografer og filmører. Oppe på trappeav-satsen hadde et stort sangkor, sammensatt fra alle de tre herværende kirkekor, plasert seg under direksjon av pastor dr. G. Vranken og med Rolf Østby ved orglet. Kronprinsessen med sin hoffdame ble mottatt av hele utstillingskomiteen og etter at lille Ulrikke Greve hadde overrakt kronprinsessen en vakker blomsterbukett, som hun gjorde aldeles nydelig, besteg sogneprest Sund talerstolen og hilste de tilstedeværende velkommen i biskopens fravær. På overhyrdens vegne takket sognepresten hs. kgl. høyhet for æren hun viste ved sitt nærvær, idet han tilføyde at den velvillige og sakkyndige forståelse som utstillingskomiteen fra første stund hadde møtt hos den ansvarlige ledelse av Statens kunstindustrimuseum, representert ved dr. Engelstad — hadde gledet dem alle mer enn ord kan uttrykke, og ikke mindre følte komiteen seg i takknemmelighetsskjold til alle de andre medhjelpere hvoriblant ikke minst til søsterkongregasjonene. Utstillingen av denne katolske sakrale kunst er i øvrig et beskjedent forsøk på å oppfylle noe av en norsk kulturforpliktelse ved å bringe den liturgiske brukskunst inn under sikrere norske stilhistoriske former. Og selv om dette forsøk skulle falle ufullkomment ut må vi bare bebreide oss at vi ikke har gjort det lenge før.

Sangkoret ga noen velvalgte prøver på gregoriansk sang, hvorpå pater Lutz holdt den glimrende tale vi har gjengitt annet sted i bladet.

Koret sluttet av med to liturgiske hymner og kronprinsessen ledsaget av komiteen besøkte utstillingen hvor hennes kongelige høyhet selvfølgelig med største interesse dvelte ved de mange ting som har tilhørt hennes oldemor, dronning Josephine — ikke minst ved det praktfulle gulvteppe til koret i St. Olavskirken som er sydd personlig av dronningen og hennes hoffdamer. De mange skjønnne broderier og særlig de praktfulle kniplinger som er en testamentarisk gave til dominikanerne, fengslet også kronprinsessen som jo selv er en

mester på kvinnelig håndgjernings mange områder.

Etter at kronprinsessen hadde tatt avskjed ble salene hurtig fylt av en beundrende skare som ikke hadde lovord nok for det arbeid som her er utført.

Foruten de allerede nevnte bør det framheves at medlemmer av O.K.Y. har vært meget virksomme — en ung katolikk, Leif Aasland, har således satt og trykt programmene ved frivillig nattarbeid. Men alle disse felles bestrebelse har også ført til et resultat en har lov til å være taknemmelig for — ja, kanskje litt stolt av!

Utstillingen vil være åpen til 28. september. En nærmere beskrivelse vil vi i øvrig ikke gi av den — den må og skal ses av alle katolikker.

Som et supplement til den er det i dagene 15.—19. september blitt avholdt en rekke aftenforedrag med andakt og sakramental velsignelse. Sogneprest Sund har talt om «Hvordan liturgien ble til» — pater Lutz, O.P. om «Eucharistien som kilde til de kristnes gjenforening» og sogneprest pater Notenboom, O.F.M. om «Messen, vårt offer». Foredragene har vært meget godt besøkt og de avsluttes søndag 22. september, hvor pater Hanssen, O.F.M. holder foredrag med lysbilder over emnet «Fra liturgien».

CHARTRES

Norske dominikanere på pilegrimsferd

Av frater Hallvard Rieber-Mohn.

(Forts.)

De følgende dagene lever vi formelig i katedralen. Om morgenen leser novisemesteren sin messe i underkirken, og de forvitrede, svarte kryptveggene gir gjenglyd når vi lar ordenes vakre messesang stige opp mot Maria-alteret. Resten av formiddagen, like til DEJEUNER i presteseminaret i Chartres hvor vi har slått opp vårt kvarter, blir det til at en tilbringer i overkirken. Og så skal det også innrømmes å være en sjelden fred og harmoni en føler når en slik en formiddag går fram og tilbake, fram og tilbake på det solide steingulvet og leser sitt brevier i korets rundgang, hvor glassmaleriene, samtidig som de i uhemmet farge- og fortellerglede gir en hele kristendommens eventyrverden og lyse kjærlighet til livet, kaster et dempet halvlys som jeg bare kan beskrive som miskenelig. Ikke bare mot trette, solbrente øyne, men mer mot maskinalderens trette sinn. Så oppmaste og forjagede og overaktive, og samtidig så overfladiske. Det er ingen billig skumringseffekt, men et sobert, artistisk spill med lyset og en religiøs avstemning av omgivelsene, som helt i linje med kirkehusets egentlige hensikt (vanskelig å forklare turister!) drar sinnet med seg mot mysteriet.

En skal dra til Chartres om en har behov for å føle hele tyngden av kristendommens kulturkraft, føle hva det er, dette vi kaller kristenheten og at det å være kristen, foruten hele den religiøse betydning det har, også vil si borgerskap i et gjenløst kosmos, hjemstavnsrett i det fantastiske «huset som Kristus bygde.»

— — —

IN MEMORIAM

Søster Alcantara

Et sorgens budskap har nådd oss fra Trondheim: Vår alles kjære og trofaste søster Alcantara sov stille og fredelig inn på St. Elisabeths hospital natten til 22. august etter lengere tids sykeleie.

Søster Alcantara så dagens lys i Bistrupitz i Polen i 1883. Hun var således 63 år da hun døde. Over halvparten av disse årene ofret hun i nestekjærlighetens tjeneste her i vårt fedreland. Str. Alcantara tok De Grå søstre av den Hellige Elisabeths drakt allerede i 1902. Hun ga de evige løfter den 15. august 1914, og etter dette virket hun i 9 år i Oslo, 9 år i Trondheim og hele 14 år som priorinne ved St. Olavs klinikk i Tønsberg. De 3 siste årene arbeidet hun atter ved St. Elisabeths hospital i Trondheim.

Søster Alcantara er vel kjent for sitt lange og trofaste virke og hadde vunnet seg mange venner. Det viste seg også ved gravferden mandag 26. august. Trass i feriene hadde en stor sørgeskare samlet seg i søstrenes vakre kapell, og de mange som var hindret i å komme personlig, hadde sendt de herligste blomster til børen, tydelige bevis på at str. Alcantaras gjerning ikke er glemt.

Prefekten mgr. Deutsch forrettet, assistert av sokneprestene Cay Benzon fra København og A. Høgh fra Fredrikstad. I sin minnetale dvelte prefekten ved ordenskallets hellighet, troskapen mot det og målet som lyser for den som med kjærlighet går opp i det for slik å oppfylle Guds hellige vilje. Sørgeskaren fulgte med helt ut til Stavne kirkegård hvor nå str. Alcantara sover fredens søvn og venter på oppstandelsens morgen side om side med andre trofaste medsøstre.

Venner nær og fjern signer hennes minne med takk for kjærlig og trofast virke gjennom de mange arbeidsfylte og arbeidsglade år. Gud glede hennes sjel i evigheten!

H.

Fru Paula Messel

Pastor Messel har hatt den sorg å miste sin mor et par dager før hun kunne feire sin 70 års fest. Hun var en landskjent dame hvis energi og dyktighet gjennom årene har vært mange til støtte og hjelp — til samme tid som hennes strålende humør skaffet henne venner alle vegner. Og hun kom langt omkring.

Fru Messel var født i Mandal men levde sine første år på Lindesnes og Ryvangens fyr. Fra ganske ung var hun glødende interessert i husmoryrket og da særlig den kulinariske side av det. Da hun ble enke falt det henne derfor naturlig å utnytte sin viten og sin ferdighet på dette område og hun startet derfor sine ambulante matstelskurser som etter hvert ble noe av en institusjon som ble ventet med lengsel land og strand rundt, og omfattet ikke bare Norge, men også de andre nordiske land. Hennes personlighet gjorde disse kurser til en opplevelse for deltakerne fordi hun så mesterlig forsto å forene Marta og Maria — hun var på sin måte en livskunstner og en merket at hun talte ut av erfaring når hun holdt foredrag om kunsten å leve og holde seg ung.

Krigen stanset hennes reiseliv, men like til det siste åndet og levnet hun for alt som har med hjemmenes velferd å gjøre, og hun fortsatte derfor sin skribentvirksomhet som hun jo før har hatt stor suksess med — hennes forskjellige oppskriftsbøker er utkommet både i Norge, Danmark, Sverige og Finland. På grunn av trykningsvansker kommer den siste av hennes bøker først senere, skjønt den for lengst er antatt av forlaget. Døden avbrøt dessverre hennes arbeid på sine erindringer.

Bildet av henne er ikke fullstendig før en nevner hennes kjærlighet til Kirken og hennes jublende glede over å se sin sønn som vigslet Herrens tjener. Døden kom lett og smertefritt til henne på Vår Frue Villa — hennes minne vil leve lenge blant alle som kjente henne.

R. I. P.

En blir slått av den enhetlige arkitekturen i dette over 100 meter lange kirkebygget, noe som ikke bare skal skyldes en streng disiplin i konstruksjonen, men ganske særlig at det er blitt reist på så relativt kort tid, uten tid til de mange lunefulle forandringer og modifikasjoner som for eksempel planen for NOTRE DAME DE PARIS undergikk. Ennå er ikke alle glassmaleriene i skipet gjeninnsatt etter krigen, og lyset blir derfor for brutalt i denne delen av kirken, men i koret er de kommet på plass og kaster sitt svake regnbuelys med hele den mystiske fylde som er så vanskelig å gjenskape i moderne glassmaleri.

Når det gjelder interiøret, skal en ellers søke mindre etter detaljer enn helhetsvirkningen, sier skjønnerne. Linjen fra søylefoten til hvelvets midte er usedvanlig

vakker og velproposjonert, og har ofte i fagverker tjent som skoleeksempel på vel avveiet og harmoniske høygotikk. Og den brunlige, varme løden i steinen (i motsetning til Pariserkatedralens grovere grå) forhøyer i høy grad skjønnhetsinntrykket.

Med hensyn til eksteriøret er det naturlig nok de berømte portaler som mest faller i øynene, men hele byggverket er oversådd med skulpturelle arbeider, til og med strebepilarene, som har en ren teknisk støttefunksjon og er det gotiske kirkebyggs «utadvrengte skjelett», har nisjer med statuer i.

Vestportalen er et imponerende oppslag på over 700 skulpturelle figurer med Jesu Kristi Herliggjørelse som emne, og med den tydelige hensikt å gi det kristne, ulærte legfolk en innføring i bibelhistorien så å si på terskelen til Gudshuset. På nordportalen

finner en kanskje det fineste billedhoggerarbeide katedralen overhodet byr på, en tolking av skapelsesberetningen i GENESIS som er full av genialitet. Enkelte detaljer gjør en helt uforglemmelig virkning, det vakre feltet «Gud skaper fuglene» for eksempel, hvor et vakkert og ungt mannshode dukker fram bak Gud Fadere hode: mennesket som allerede er i skapere tanke. Eller «Gud skaper Adam» hvor menneskelegemet springer ut av Guds kjærtegnende hender, under Guds elskelige smil. Her har kunstneren ved en eneste betegnende gestus fått uttrykt i stein den dogmatiske sannhet at Guds skaperverk er en akt av kjærlighet, at Han skaper fordi Han elsker.

Sydportalen domineres særlig av det berømte feltet «Dommedag» med en majestetisk dømmende Kristus og apostler og helgener i nøyaktig hierarkisk orden omkring. Motivet var jo et av de mest tradisjonelle i middelalderskulpturen og utførtes med en viss overlevert strengt i komposisjonen. I midten, for Kristi føtter, veier Sankt Mikael sjelene på vekten, tilhøyre leder usannsynlig grimme djeveler de fordømte til helvetets ildsvelg (en munk i de fortapte flokk vekker stor diskusjon blant oss, men kunstverkets alder utelukker heldigvis at det kan være en dominikaner!) og tilvenstre leder engler de salige inn til Paradisets lykke. Hvilket inntrykk og hvilken inspirasjon en slik billedlig anskueliggjøring av Åpenbaringsstoffet kan ha betydd, har vi jo et levende vitnesbyrd om i vårt eget DRAUMKVEDET hvor de store trekk i OLAV ASTESON's visjon nett opp bringer tanken hen på en slik portalkomposisjon.

(Forts. i neste nr.)

BOKANMELDELSER

C. S. Lewis: «Djevelen dypper pennen.»

Oversatt av Randi Brun Mannsåker. (Land og Kirke.)

Dette er den eiendommeligste bok jeg har lest på år og dag. Å gi den en litterær kritikk — det er sannelig ingen liketil sak for en katolsk kristen, for den skremmende *realitet* som han hele tiden øyner under den blendende stil, trenger seg stadig med en slik besettende styrke fram i hans bevissthet at den truer med å fortrenge enhver uheldet kunstnerisk bedømmelse.

Derfor tror jeg at ingen kristen vil klare å lese disse brevene *bare* som en litterær nytelse av sjelden høy rang. Dertil bli han samtidig altfor sterkt rystet av denne apocalyps som ikke slipper ham med sitt jerngrep omkring hans *egget*, personlige liv.

I nyere litteratur om askese er det etter hvert blitt kotyme å redusere Mørkets *direkte* inngripen i menneskets lodd. Betoningen blir mer og mer flyttet over til menneskets egen svekkede motstandskraft etter syndefallet, til lidenskapenes rolle, til miljøets innflytelse, til oppdragelsens betydning — kort sagt: til de rent «naturlige» årsaker for det uhyggelige mysterium som heter «fristelse» og «synden». Det blir etter hånden stadig mer og mer ansett som en utillatelig og usann simplisme å føre alle dårlige impulser tilbake til Løgnens Fader i høyst egen person. Jeg husker i denne forbindelse en uttalelse av en teologi-professor som hevdet at en skulle vokte seg vel for å «gjøre djevelen svartere enn han er».

Det er uten tvil en god del sannhet i denne oppfatning. «Djevel-panikk» fører ofte til sjelelige katastrofer.

Men hvor ligger grensen mellom de «naturlige» årsaker og djevelens virkefelt? Hvem kan trekke denne grense? Spørsmålet melder seg uvilkårlig om ikke nettopp en slik tendens, å innsnevre Satans territorium, i virkeligheten kan gi ham sterke kort på hånden. Det er sagt at djevelen er en mester i kamouflasje. Han kan kle seg ut som en lyssets engel. Men personlig tror jeg at han som regel foretrekker et plagg som under krigen ble kalt «forsvinningsdrakten», og at han bare godter seg over vår klossete iver etter å finne «naturlige» årsaker for ondskapens problem.

Boken avdekker forferdende sannheter. Den virker — og er sikkert også *ment* som en forkynnelse. Men jeg er redd for at forfatterens røst vil lyde som et rop i ørkenen for manges vedkommende. De vil antagelig lese boken som en — riktignok såre eiendommelig — litterær nytelse, et utslag av en blendende og bisar fantasi. Det tragiske er jo bl. a. at mens Luther var besatt av djevleskrekke og bokstavelig «malte fanden på veggen», så har hans åndelige avkom, muligens som en reaksjon mot hans outrerte oppfatning, kastet et forsonende og skjulende slør over Mørkets fyrste og hans dystre bolig. Det ligger en fryktelig sannhet i ordene: «Det et komisk hvordan menneskene alltid forestiller seg at vi sender dem innskytelser; i virkeligheten arbeider vi jo best ved å holde innskytelser borte fra dem» (s. 22), selv om disse ordene blir sagt på dette sted i en hel annen forbindelse.

Forfatteren røper et aldeles overrumplende innblikk i sjellivet og i sjelens forhold til Gud. Det er en psykologisk viten som undertiden kan gjøre en totalt måløs av beundring. Det er nærmest som å lese Robert Hugh Bensons «Kristi Vennskap» — på reversen!

Boken glitrer av tankenes perler, den er praktfull i sin motbydelighet, eller motbydelig i sin prakt — som en strålende fluesopp. En blir revet med av denne infernalske strategi, av denne beklemmende beleiring av en menneskesjel, og hvis ikke lesernes oppmerksomhet stadig ble avledet fra selve emnet av et veld av praktfulle tankegnister, ville boken virke som en kvelende besettelse. Og en er forfatteren nderlig takknemlig for det siste brevet, det virker som en velgjørende befrielse, som et friskt vindkast fra de evige strålende høyder etter de avskyelige svovldunster som stiger opp fra ordenes avgrunn. En er ikke ferdig med boken når en har lest den ut og lukket den — den må leses om igjen og om igjen for den har bud til *alle* kristne.

Ela.

Nini Roll Anker: «Min venn Sigrid Undset.» (Aschehoug.)

*

I sitt forord til denne lille bok skriver Nini Roll Anker at hensikten med den har vært: for det første å utvide forståelsen av venninnen som menneske hos dem som beundrer henne som kunstner, og for det andre å belyse de vidt forskjellige forhold en kvinnelig og en mannlig skribent arbeider under når hun samtidig er mor og husmor. Boken handler derfor om Sigrid Undset «som privatmenneske, som mor og husmor».

Og fru Anker har nådd dette mål — i alle fall for de to siste punkters vedkommende, for i Sigrid Undset «som privatperson» er det åpenbart dybder hun ikke har kunne lodde. Men det er likevel et meget levende bilde, — en brilliant film fristes en til å si! — hun får fram av livsførslen til en kvinne som i ånd og sannhet er «en manifestasjon av viljens og pliktfølelsens seier». En som ikke har kjent Sigrid Undset privat for leser seg rent menneskelig glad i henne og står betatt og beundrende stille overfor alt det hun har greidd å utrette ved siden av sin store kunstneriske innsats. Kanskje går det for oss gjennomsnittsindivider et lite, prosaisk spørsmål gjennom hjernen om ikke fru Undset kunne økonomisere mer med kreftene sine: «omkring 400 stueplanter» i vinduene er

vel i meste laget å stelle når det ellers kreves så meget av en på alle fronter! Men det er selvfølgelig ikke gitt oss alminnelig dimensjonerte mennesker å forstå den spesielle Sigrid Undset'ske storslåtthet — hennes format som bryter igjennom alle livets forhold hva enten det gjelder «små» eller «store» ting og gjør at vi må bruke en helt annen målestokk på henne enn på folk flest. Det står respekt av en personlighet som aldri går på akkord, men har moralsk mot og fysiske og psykiske krefter til å realisere sitt selv overfor alt og alle — enten det gjelder selvheldelse eller selvopoffrelse. Respekt fordi vi mer eller mindre bevisst erkjenner at til syvende og sist er en slik karakter den høyeste kunstneriske innsats et menneske kan gjøre — den menneskelige skaperkrafts største under i en verden, hvor det H. C. Andersen'ske: «Han er så aparte, han skal nøfles!» synes å være ledemotivet og Prokrustessengen det leie vi helst bereder oss selv og våre medmennesker!

Derfor har vi også grunn til å være Nini Roll Anker takk-nemmelig for hennes trofaste vennskap som har inspirert hele boken, og selv om det bilde hun viser oss er så ufullstendig som det må bli når det religiøse liv øyensynlig, iallfall i katolsk form, har vært lukket land for den som skrev mens det er det essensielle for den som skrives om, er vi moderne mennesker så trenet i å kunne glede oss over og ha utbytte av den todimensjonale film, at vi også har glede og utbytte av å lese en todimensjonal biografi som denne.

E. D.-V.

Uit Het Land van St. Olav

Etter en lang stans er dette hollandske tidsskrift til støtte for den katolske Kirkes virke i Norge atter utkommet. Det redigeres nå av pastor Rottier hvis kjærlighet til sin gamle arbeidsmark gir seg tydelig utslag i valget og oppsetningen av stoffet.

Bladet framtrer i ny, modernisert og meget aktualisert skikkelse, men med det samme elegante utstyr som før. Enkelte ting kan selvfølgelig kritiseres — «hovedet» på første side er med sin bølgelinje nærmest til å bli sjøsyk av! — men det drukner helt i det meget som er å glede seg over. Pastor Rottier har selv skrevet nekrologen over sin forgjenger, pastor van der Velden — og ellers er det bare høyaktuelt stoff med et utmerket billedmateriale.

En må gratulere både redaktøren og oss selv med denne fugl Fønix av et blad, som sikkert vil gjøre god nytte for seg på alle områder!

Minnetavle over falne katolikker

Innsamlingsliste :

St. Elisabethsøstrene i Norge	kr. 800.00
Leo Müller, Fredrikstad	» 100.00
M. M.	» 10.00
1 daglønn	» 17.40
A. & E. Bruce	» 20.00
O. F.	» 20.00
Major N. Knudtzon	» 50.00
Lille Egil	» 5.00
N. Olsen	» 25.00
Tor Kindingsland	» 15.00
Aage Schau	» 25.00
Eivin	» 10.00

kr. 1097.40

Tidligere innkommet » 1635.00

I alt kr. 2732.40

Her hjemme — —

Oslo. Det ble en interessant kveld for alle dem som var mot fram til cand. jur. Anne Marie Tjensvolls foredrag i foreningslokalet 11. ds. Foredragsholderen tok sitt utgangspunkt i et par avsinnelegg om hvordan den ugifte mors stilling er i samfunnet og hvilken plass hun har der. Ut fra en spesiell sak (det danske tvistsspørsmål i anledning den kvinnelige skolebestyrers brudd med moralloven) belyste hun ikke alene det kristne livs- og samfunnssyn, men kom i særlig grad inn på de annerledes-tenkenes syn på saken. I den etterfølgende diskusjon ble gitt uttrykk for at en kvinne som er gått inn for oppdragergjæringen ikke kan overtre lovene for sedelig vandel. Det er det kristne livssyn som må bli det bestemende. Det er videre vel verd å legge merke til at Sovjet-Samveldet som den første tid hadde et ytterst radikalt syn på ekteskapet, nå har en meget streng ekteskapslovgivning. Pater Lutz minnet om den gamle kirkefader Augustins ord: «Vi skal elske menneskene, skjønt vi må hate deres synd.» — Vi må ha medlidenhet med disse ulykkelige — mor og barn. Vi må betrakte dem som menneskelige personligheter og la dem få en stilling som enhver menneskelig person skal ha i samfunnet, men vi kan aldri gå med på å forandre den moralske lov. Fru Sinding takket til slutt på N.K.K.F.'s og forsamlingens vegne for det aktuelle og meget interessante foredrag og overrakte frk. Tjensvoll en vakker blomsterbukett.

A. E.

— — og decute

«DE FRANSKE SKRIBENTERS SAMMENSLUTNING» har avholdt en rekke «katolske dager» i Paris. De ble innledet med en messe i krypten under kirken des Carmes, hvor pater Réginald Omez som er åndelig rådgiver for «kristne journalisters forbund» preket og særlig framhevet de katolske journalisters ansvar, idet deres oppgave jo var å kle tidløse sannheter i tidens språk så de kunne rekke fram til moderne avislesere. Emnet ved møtets hovedforhandling, som ble ledet av viserektoren for l'Institut catholique Mgr. Calvet, var: katolsk holdning overfor kapitalismen og den gudløse materialisme.

EN STATISTIKK OVER KATOLSKE PRESTER I ENGLAND viser en betydelig stigning i deres antall i løpet av de siste tre år. Av sekularprester var det i 1943: 3 903 — i 1946: 4 122 og av ordensprester i 1943: 1 981 — i 1946: 2 135. For sokneprestenes vedkommende var de tilsvarende tall: 2 655 og 2 746.

OBSERVATORE ROMANO, pave Stolens organ, etterlyser i en leder en rettferdig fred for Italia. Før den kommer er det umulig å få den stabile arbeidsro som må til for å gjenreise landet.

POLENS PRIMAS KARDINAL HLOND har utsendt et budskap til katolske katolikker hvor han på det bestemteste advarer dem mot å tre inn i «den polske nasjonale kirke», som er konstituert av regjeringen i Warsawa og utfolder en sterk antikatolsk propaganda. Kardinalen erklærer at alle som slutter seg til den polske nasjonale kirke ikke mer kan tilhøre Kristi Kirke og sine forfedres tro og dermed vil skille seg ut fra fedrelandets katolske samfunn og ikke kan få adgang til sakramentene og en katolsk begravelse. Vatikanets kringkaster kommenterer denne meddelelse ved å uttale at historien alltid gjentar seg selv: alle vegner hvor et styre som støtter seg til brutal våpenmakt moter motstand fra åndelige krefter vil det alltid være noen av de ledende som vil søke å få knust den katolske Kirke og dens medlemmer — enten direkte eller ved listig uttenkt manøvrering. Den tyske nazisme ville skape en nasjonalkirke, men det lykkedes ikke — nå er det Polens tur. Det vil heller ikke lykkes, men alene forsøket viser klart den vei det nye Polen foreløpig skal slå inn på.

DOMINIKANERNE SKAL VELGE NY GENERAL under et generalkapitel som skal avholdes i Rom i løpet av september. Den nåværende general pater Martin Gillet har bekledd stillingen i 17 år. En mener at dominikanermøtet vil strekke seg over en måned da mange viktige saker skal behandles.

Spesialforretning i

HOSPITALUTSTYR

Tekstilvarer og sengeutstyr for sykehus

SØSTERUTSTYR

Kjoler — forklær etc.
De gamle gode kvaliteter begynner nu å komme igjen.

SVERRE W. MONSEN
BERGEN

Vår kjære medsøster

Maria Alkantara Mrozek

hensov stille i Herren, styrket med Kirkens hl. nådemidler.

R. I. P.

Trondheim den 22. august 1946.

Anbefales til de troendes forbønn.

St. Elisabethsøstre.

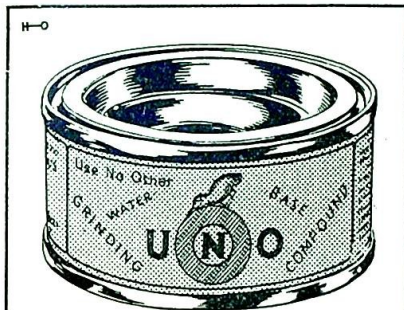
Johan Olsen & Sønner

Murmester og entreprenørforretning

Kongensgt. 17, Oslo.

Etabl. 1896.

Telf. 25 085 - 25 223

Beste
og hurtigste
slipemiddel
for lager og
ventiler

Mariakongregasjonen

Møte i St. Josephs kapell onsdag
2. okt., og felleskommunion påfølgende
søndag 6. okt. i St. Dominicus kirke.

T. S. Jacobsen

Begravelsesbyrå

Ullevålsvn. 1
Telf. 32 334, 32 246
Privat 58 550, 94 372

ST. OLAV

KATOLSK UKEBLAD

REDAKTØR:

E. DITHMER-VANBERG

REDAKSJON OG EKSPEDISJON:

Akersvegen 5 I. Telefon 23 743.

ST. OLAVS EKSP. OG FORLAG:

Kl. 10—15, unntatt onsdag.

Utbetalinger kun tirsd. kl. 13—14.

ABONNEMENTSPRIS: kr. 2,50 pr.

kvartal, for utlandet + avisporto.

ABONNEMENT tegnes i ekspedisjonen og på ethvert postkontor.

ANNONSER må være innsendt innen søndag aften.

MANUSKRIPTER må være innsendt innen fredag aften.

N. K. R. F.'s boklotteri

Trekningen finner sted 16. ds. Trekningsliste vil bli utsendt umiddelbart etterpå. Uttrukne lodder bes innsendt med navn og adresse til fru Elisabeth Sinding, Gabelsgate 23, hvoretter gevinsten vil bli sendt til vinneren.

N. K. R. F.'s språkkurser

Hvis et tilstrekkelig antall interesserte unge melder seg, vil Dominikanerinnene også i høst begynne sine kurser i fransk og engelsk. Inntegningspenger kr. 10.—. Man bes melde seg skriftlig til viseformannen, frk. Ragnhild Foss, Camilla Collets vei 9.

STYRET

Teatergruppen

avholder onsdag den 25. september
en aften til inntekt for N.K.K.F.

Av programmet framheves:

Oppførelse av «FRIERIET» av Anton Tejekov,
og foredrag av pastor dr. I. Hansteen-Knudsen
om TEATERLIV I ROM.

Forhåndssalg av billetter à kr. 3.— og 2.—.
Tiloversblevne selges ved inngangen.

Katolsk Studentlag

arrangerer foredragsaften mandag 23. sept. kl. 8 i foreningslokalet.

Foredrag av universitetsstipendiat Daniel Haakonsen:
Et kristent alternativ til liberalisme og kommunisme. Nye
sosiale strømninger i våre dagers Frankrike.

Entré kr. 2.—.

*Landsmøte for St. Olavs forbund i Oslo Apostoliske
Vikariat søndag 29. sept.*

Program for dagen:

- Kl. 9 Pontifikalmesse med preken av H. H. Biskoppen — Felleskommunion —
Etter messen fellesfrokost for de delegerte til landsmøtet.
- 12.30 Landsmøtet åpnes ved H. H. Biskoppen - (St. Josephs Institut). Etter
landsmøtets avslutning - middag for de delegerte.
- Kl. 18 Høgtidelig aftenandakt.
- « 19 Festmøte med film og underholdning i foreningslokalet Akersvn. 5.

St. Olavs og St. Halvards menigheters fellesbasar:

Åpnes i foreningslokalet, Akersgt. 5, søndag 6. okt. 1946
kl. 20. Basaren holdes åpen følgende dager: 6 - 9 - 12 - 13 -
16 - 18 - 20 oktober. — Trekning foregår mandag 21 oktober.
Underholdning hver aften: Teatergruppen 9 - 13 - 20 oktober.
Speiderne 18 oktober. Spesiell barneaften 12 oktober.

Liturgisk utstilling 12 - 29 september 1946.

Utstillingen er åpen: Hverdager kl. 11 - 15, og 16 - 19. Søn-
dager kl. 12 - 15. Søndag 29 sept. er utstillingen reservert
for landsmøtets deltagere kl. 16 - 18.